

Naujienu Antroji Dalis

NR. 752

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXI METAI

V. AUGUSTAITYENĖ

LIETUVA - KRAŠTAS, TAUTA IR KALBA

(Litauen — Land, Volk und Sprache — paskaita vokiečių kalba, skaityta Lietuvių Moterų Draugijos Vokietijoje kultūriniam (tarptautiniam) vakare 1965. I. 29, Münchene, Haus d. Begegnung).

Lietuva — šiaurės Rytų Europos valstybė prie Baltijos jūros 1939 m. užėmė 62,640 km² plotą (be Klaipėdos krašto) su 2,990,800 gyventojų (Šveicarija — 41,344 km² su 4,265,703 gyv.).

Dabartinė Sovietinė Lietuva su Klaipėdos kraštu (1959 m. statistika) užima 65,200 km² plotą ir tik 2,713,000 gyv. Teritorija didesnė, gyventojų skaičius sumažėjo per 20 bolševikų valdymo metų.

Toji teritorija sudaro ištisą lygumą (aukščiausia vieta Trakų, prie Vilniaus, kalnelis 267 metrų aukščio nuo jūros pav.) perskriostą Nemuno upės (ištekančios Baltgudijoje, įplaukiančios į Baltijos jūrą) su didesnėmis įtakomis — Vilija, Dubysa, Šešupe. Prie Vilijos ir Vilnelės įtakos įkurta Lietuvos sostinė Vilnius, įtakoje Vilijos į Nemuną — Kaunas, prie Baltijos jūros — Klaipėda. Krašto lyguma — daugiausia derlinga žemė, miškai ir daugybė ežerų.

Lietuviai, gyveną toje etnografinėje teritorijoje yra kilę iš rytinės šakos indoeuropiečių tautų šeimos. Jie nėra nei slavai nei germanai. Romos istorikas Tacitus rašė apie aisčius (lietuvų kiltės) 99 m. po Kristaus, kad jie gyveno prie Baltijos jūros ir sudarė 4 didesnes tautines grupes, būtent: prūsus, kurie gyveno tarp Vislos ir Nemuno žemupio; lietuvius, kurie gyveno abiejose Nemuno pusėse; jotvingius — prie upės Būgo, ir latvius — abiejose Dauguvos žemupio pusėse.

Jotvingiai, vėliau prūsai — dėl karų išnyko. Latviai atsikyrė 600—700 po Kristaus. Lietuviai suvienija mažus kunigaikštius nuo priešų (Kryžiuočių Ordino iš vakarų ir Kalavijiečių iš šiaurės — Livonijos) atsispirti. 1253 m. kunigaikštis Mindaugas buvo karūnuotas Lietuvos karaliumi, prieš tai 1251 m. jis pats su visu savo dvaru apsikrikštijo.

Apie lietuvio būdą filosofas Kantas, kilęs iš Kantaučių (Prūsų Lietuvos), sako:

„dass er (der Litauer) von Kriecherei, als die ihm benachbarten Voelker, entfernt, gewohnt ist mit seinen Oberrn im Tone der Gleichheit und vertraulichen Offenherzigkeit zu sprechen, welches diese auch nicht uebel nehmen oder das Haendedruecken sproede verweigern, weil sie ihn dabei zu allem Billigen willig finden. Ein von allem Hochmuth, oder einer gewissen benachbarten Nation,

wenn jemand unter ihnen vornehmer ist, ganz unterschiedener Stolz, oder vielmehr Gefuehl seines Werths, welches Muth andeutet und zugleich fuer seine Treue die Gewaehr leistet“. (J. Kant. Nachschrift eines Freundes. Lituaish - deutsches und Deutsch - litauisches Worter-Buch. Von Christian Gottlieb Mielcke, Cantor in Pillekallen, Koenigsberg, 1800). — „kad jam (lietuviui) pataikavimas (šliaužinėjimas) yra tolimesnis (svetimesnis), negu jo kaimyninėms tautoms ir kad jis yra prątes kalbėtis su savo viršininkais kaip su lygiais ir su atviru pasitikėjimu, už ką pastarieji nei nepyksta, nei atsisako ranką paduoti, nes jie skaito jį linkusį prie įprasto padorumo. Jam yra būdinga savigarba, be jokios puikybės, kurią turi kaimyninė tauta. O jei kas jų (lietuvų) tarpe yra aukštesnės kilmės, tai jis atsižymi visiškai skirtinga savigarba, tikriau sakant, savo vertės pajutimu, kuris parodo jojo drąsą ir kartu užtikriną jo ištikimybę“. (I. Kant'as. Draugo prierašas. Lietuvių — vokiečių ir Vokiečių — lietuvių žodynas. Christian Gottlieb Mielcke, Pilekalnių kantoris. Koenigsberg, 1800).

Karai su Ordinu, kuris skelbėsi ejęs lietuvių krikštijoti, o faktiškai užkariauti, nesustojo, todėl po Mindaugo mirties, Lietuva (su savo kunigaikštėiais) grįžo pagonybėn. Linkams dėl esamos Lenkijoje suirutės, pasiūlius Lietuvos kunigaikščiui Jogailai Lenkijos karūną ir vesti karaliaus Liudoviko dukrą Jadvygą, Jogaila sutiko ir 1386 (vasario 15 d. — 18 d) Jogaila su palydovais buvo Krokovoje pakrikštijotas. Ten įvyko jojo jungtuvės ir jis buvo karūnuotas Lenkijos karaliumi. Lietuva tapo personalinėje unijoje su Lenkija. Jogaila, valdęs Lietuvą iš Lenkijos, vėliau 1392 m. turėjo perleisti valdyti Lietuvą savo pusbroliui Vytautui, didžiajam Vilniaus kunigaikščiui.

Vytautas Lietuvos ribas praplėtė į pietus iki Juodųjų jūrų, į rytus už Smolensko iki Tulos, Riazanės, Kalūgos, į šiaurę — už Novgorodo. Jisai pasiekė tą ne tik karais, bet ir valdymo tolerancija užimtuose gudų, ukrainiečių ir rusų kraštuose, nepažeidžiant nei jų papročių, nei religijos, nei vietinės administracijos. Reikalavo pripažinti tik jojo pastatytą kunigaikštį, dažniausiai užimto krašto tautietį. Užtat kai kurie svetimų

(Nukelta į 3 psl.)

Jonas Rimša

Quscuenos

J. VLKS.

TAU, LIETUVA,

vienos menamai kritikos proga

Mūsų didžiojo visuomenininko, valstybininko, socialistinės minties ugdytojo, jau mirusio St. Kairio atsiminimų knyga „Tau, Lietuva“ iki šiol spaudoj nesulaukė platesnio atgarsio, rimtesnės kritikos.

Tau, Lietuva apima tokius pirmąsias svarbos reikšmingus įvykius, kaip 1905 m. revoliucija Lietuvoje, 1917—1919 m. Lietuvos valstybės atstatymo darbai. Visų tų savo atsiminimais paliestų įvykių St. Kairys buvo ne tik stebėtojas, bet uolus dalyvis, neretai priešakyj jų atsistojęs.

Atsiminimai „Tau, Lietuva“ skirti Lietuvos jaunimui.

Knyga 328 puslapių su 22 priedais — dokumentinė medžiaga kai kuriems aprašomiems įvykiams paremti.

Knygos kalba sklandi, lengvai, patraukliai skaitoma.

Pr. Pauliukonis parašė savo pastabas apie tą knygą pereinamųjų metų „Tėviškės žiburiuose“ Nr. 33 ir iš dalies pakartotinai dar plačiau atsiliepė „Aidų“ Nr. 10 šešiuose puslapiuose — 471-476.

Bet faktiškai ne tiek tiesioginiai paliestas „Tau, Lietuva“ turinys, kiek priešnektė apie 1905 m. revoliucijos baisenybes ir jos menamai išsigimimą. Tokiu netiesioginiu būdu mėginta tie atsiminimai nuvertinti. Anot Pr. Pauliukonio: „Jaunimas griežtai nusigrėžė nuo senosios kartos veikėjų ir tarpusavių rietenų ir juodinimų vieni kitus“.

Suprask, jaunimas tos knygos neskaitys...

Taip atrodo, kad baikinė mitingų „filosofija“, monopolijų daužymo „istorija jau toli praėity, pamiršta, gyvenimo dulkių užnešta. Pasirodo, kad iki šiol kai kam smagu tas atvėsusias žarijas, jau pelenais virstančias pažarstyti. Stengiamasi 1905 revoliucinių metų Lietuvoje visas buvusias blogybes dar labiau sutirštinti, pakaitinti, idant įrodytų, kad tie metai lyg buvę lietuvių tautai pragaištingi, o socialdemokratams niekas kitas nerūpėjo, kaip kova su kunigais, tai yra netiesioginė kova su tikyba.

Liet. Enciklopedija apie 1905 metus

Pr. Pauliukonis savo pastabų pagrindą padėjo ne 1905 revoliucinių metų esmę, bet šalutinius įvykius, kaip antai monopolijų daužymas, plėšikavimas ir kitas negeroves, kurios neišvengiamai pasireiškia įvairių didesnių gyvenimo sukrtėjimo metais. Visuomenės atmatoms tada lengviau išplaukti gyvenimo paviršium, savo nedorus darbus įvairiais pasivadnimais pridengti.

Lietuvių Enciklopedijos XX tome pusl. 190 apie Lietuvos 1905 m. revoliuciją šiaip teisingai pasakyta:

„Lietuvių politinės srovės ilgą metą buvo gana nevieningos nuomonės dėl įvykusio 1905 m. revoliucijos sąjūdžio

teigiamo vaidmens lietuvių kovai dėl politinės laisvės ir nepriklausomybės. Betgi dabar, beveik 50 metų perspektyvoje, visos politinės srovės, vienos daugiau, kitos mažiau, iškelia ir pripažįsta 1905 revoliucinių įvykių teigiamą reikšmę lietuvių politinei sąmonei bręsti”.

Čia verta pastebėti, kad jei ne 1905 m. tie revoliuciniai įvykiai Lietuvoje, 1919 m. bolševikų reakcijai būtų buvę lengva įsigalėti Lietuvoje. Bet 1905 m. įvykių pažadinta Lietuvos žmonių politinė sąmonė paskatino savanoriais juos stoti į kovotojų gretas ir išvyti rusų raudonąją armiją iš Lietuvos, kuri buvo pasiryžusi vėl Lietuvą okupuoti.

Ir dabar Lietuvos okupantai laisviau ir saugiau jaustųsi Lietuvoje ir dar mažiau skaitytųsi su jos gyventojais, jei ne 1905 m. revoliuciniai įvykiai, Didžiojo Vilniaus seimo įteisinti ir jei ne 20 metų Lietuvos nepriklausomybės laiko tarpas. Kad ir kažkaip bolševikų niekinami tie metai, bet Lietuvos žmonių sąmonėje visa ta praėitis tūno, kaip skaidrieji metai ir nūdien tyloje atlieka savo vaidmenį.

Pr. Pauliukonis teigimu 1905 m. revoliucija Lietuvoje išsivymė. Revoliuciją paskatinęs laisvės troškulys yra nemarus. Jis gali būti sugniuždytas, bet nenumarintas.

Būta šešėlių. O kuris gyvenimo sukrėtimas apseina be jų?

Pr. Pauliukonis savo rašiniuose surankiojo įvairias žinutes apie tų metų buvusias blygybes ir jas prikiša LSDP, lyg ji visų tų blygybių buvo kaltininkė. Tatai netiesioginiai lyg kaltas ir prisiminimų knygos “Tau, Lietuva” autorius.

“Aidų” Nr. 10, pusl. 476 savo straipsnį Pr. Pauliukonis drąsiai baigia tokia išvada:

“Socialdemokratų kova buvo iš tikrųjų ne tik su kunigais, bet ji buvo nukreipta prieš patį katalikų tikėjimą, kuriuo rėmėsi tautos moralė ir pati lietuviybė. Ta kova demoralizavo tautą ir silpnino lietuvių rezistenciją rusifikacijai Lietuvoje” (Mūsų pabraukta).

Kokia sampratos siaurybė, minties tuštybė ir sekluma!

Supraskite, Lietuvos socialdemokratija kovojo ne tik su kunigais, bet ta kova buvo nukreipta prieš katalikų tikėjimą, kuriuo rėmėsi tautos moralė ir pati lietuviybė.

Stebėtis tenka, kad dar iki šiol yra užsilikisio panašaus politinio įsitikinimo žmogaus! Tuo požūriū Vatikanas toli pažengė pirmyn!

“T. Žiburiuose” Nr. 33 Pr. Pauliukonis pripažįsta:

“Tiesa, buvo kunigų karjeristų, caro pataikūnų, bet tokių buvo ir pasauliečių tarpe”.

St. Kairio politiko atsiminimai. Jis ir palietė tuos, kas politikoj labiau prasikišo ir pasireiškė tokiomis neigiamybėmis kaip caro valdžiai pataikavimas, karjerizmas ir kita, visai nepai-

sant ar tokių būta kunigų tarpe ar pasauliečių. Ir tai smerkiamai prisiminė juos ne kaip asmenis, bet jų darbus. Asmenybės smerkimas, nekanta, tai ne St. Kairio būdo bruožai. Tai kiekvienas pasakys, kas arčiau turėjo su St. Kairiu reikalų.

O kurių daugiau nuo carinės valdžios nukentėjo ar pasauliečių ar kunigų, tokiu klausimu St. Kairys save nevaigino, nes tai bergždžias darbas.

Kunigų, kaip daugiau pamokytų žmonių luomas, nuo jo atsiradimo pradžios, buvo gerai organizuotas, klusnus ir drausmingas savo organizacijos vadams. Jei kas jų nusikalto, ir kam ir už ką nusikalto, pasiliko šioke ar kitokie pėdsakai.

Darbo žmonės nebuvo ir nėra taip organizuoti. Tai kiek jų nukentėjo kovose už geresnį gyvenimą, už visokeriopas laisves, nebuvo kam juos suskaičiuoti.

Socialdemokratija nėra luomas, bet pasaulėžiūrinis politinis junginys, daug kur ir daugelį metų veikęs pogrindyje, tai ir šiems nebuvo kaip vesti registraciją, kada ir kas buvo baustas ir už ką.

Yra visokių bausmių. Vieni nukentėia dėl savo politinių įsitikinimų, kiti dėl religinių. Pasitaiko ir tokių — tarp vienu ir kitų — kas papildo ir kriminalinius nusikaltimus.

Ana, kun. Olšauskas buvo baustas už moters nužudymą. Jis kartu buvęs ir rusų žandarų agentas. Taigi, kriminalinis ir kovotojo akimis už laisvę — politinis nusikaltėlis.

Pr. Pauliukonio supratimu, St. Kairys klaidingai aiškines tvirtindamas, kad kun. Olšauskas buvęs žandarmerijos agentas, o kun. A. Dambrauskas palankiai pasisakydavo už caro valdžią.

Kuriais dokumentais tuos savo teigimus Pr. Pauliukonis paremia — nenurodo.

Jei spaudoje ir buvo kas panašaus rašyta, tai tik išvadžiojimai, įsitikinimai, bet ne dokumentai. Suprantama, dabar nesmagu prisiminti kun. A. Dambrausko pasisakymus prieš “socialdemokratų tuščias svajones” dėl Lietuvos valstybės atsistatymo”, bet taip buvo. Kas jo buvo parašyta, — neišbrauksi, kaip lygiai ir teismo sprendimo kun. Olšauskui dėl moters nužudymo.

St. Kairys savo atsiminimų knygoje “Tau, Lietuva”, tą ir kitą prisimena ramiai, kaip kur su geru nusišypsojimu — juk tai buvo praėityje. Galop ir už tą praėitį, kaip ir 1905 m. atsakomybę iš dalies neša visa tauta — tai jos nueita praėitis!

Ir galop, dėl tos netolimos praėities dar per anksti suversti kam nors išimtinai visą kaltę. Istorija vėliau tars savo žodį.

Ir Vyskupas M. Valančius neglostė visų kunigų

Vyskupas M. Valančius (1801—1875) taip pat yra neigiamai atsiliepęs apie kai kuriuos kunigus, o ne vien tik St. Kairys. Ir rašė dar tada, kada St. Kairys nebuvo gimęs.

Štai “Mūsų Lietuvos” I tome tą knygą parašęs Bronius Kvik-

lys idėjo, kas vyskupo M. Valančiaus buvo parašyta apie buvusį Zarasų kleboną kun. A. Stanevičių. Tos knygos pusl. 557 štai kas pasakyta:

“Neturtinga parapija pati neįstengdama bažnyčios pastatyti, prašiusi pagalbos iš Vilniaus vyskupo, kurio dcecezijai tada Zarasai priklausė. Vyskupas išprašęs iš valdžios 10,000 rublių. Bažnyčios statymo pretekstu į Zarasus klebonu buvęs paskirtas kun. Aleksandras Stanevičius. Bet jis tuoj pareiškęs Vilniaus kurijai, kad valdžios duotųjų pinigų neužtekėsia, todėl ketinąs pirmiau pastatyti vandens malūną ir nupirkti namus, o paskui, tų jmonių pajamomis statyti mūrinę bažnyčią. Stanevičius pastatė malūną, nupirko namus traktieriui, ėmė pelnus, bet bažnyčia nesirūpino. Tuo tarpu valdžia, atimdama bažnytinius turtus, atėmė ir aną malūną bei namus, ir Zarasai vėl paliko be bažnyčios ir be duotos pašalpos”, — taip rašė M. Valančius.

Pr. Pauliukonis, “Aidų” pusl. 474, rašo, kad socialdemokratai tik “taktiniais sumetimais puldavo ne tiek patį tikėjimą, kiek tikėjimo skelbėjus. Tai gudri taktika, suniekinti žmonių akyse kunigus, sugriauti jų autoritetą, suniekinti, kad žmonės nebeklausytų savo ganytojų, o tuo kart socializmo vadams jau buvo lengva sunaikinti žmonių širdyse ir patį tikėjimą”.

Tai kuriais takto sumetimais vyskupas Motiejus Valančius savo kunigų blygybes nepakentė?

Ir pasirodo, kad ir jo buvo pastebėta, jog ir kunigų tarpe esama tokių, kurie nebrangina savo padėties, nesirūpina savo autoritetu, kad žmonių akyse pasirodytų esą verti skelbti tikėjimą.

St. Kairys, kaip ir aplamai visi socialdemokratai, atskiria politiką nuo tikėjimo. Ir tiek paliečiami kunigai, kiek jie įsivelia į politikos veiklą.

Pr. Pauliukonis drąsiai teigia, kad nei vienas iš socialdemokratų vadų nebuvo praktikuojąs katalikas. Čia nėra reikalo ginčytis ir įrodinėti, kas buvo ar nebuvo praktikuojantis katalikas. Socialdemokratai nesirausia kitų sąžinėje. Tiek galima pasakyti, kad lygiai kaip tarp socialdemokratų būta ir yra įvairiomis bažnyčioms priklausančių ir nepriklausančių, tokių pasitaiko visokių ir kunigų tarpe.

Bažnyčios atskyrimas nuo valstybės

St. Kairys, kaip ir visa Lietuvos Socialdemokratų Partija kunigų luomo neišskiria iš kitų luomų, jos nariams visi jie lygūs ir visi tik žmonės, tad tarp vienu ir kitų esama visokių žmonių.

Socialdemokratija neiškeldina kurį vieną tikėjimą prieš kitą. Bet Lietuvos socialdemokratija, kaip ir kitų šalių yra įsitikinimo, kad sveikiau yra atskirti bažnyčią nuo valstybės ir valstybę nuo bažnyčios, tai yra taip

kaip JAV konstitucijoje numatyta ir įgyvendinta.

Ir jokiame kitame krašte R. katalikų bažnyčia ir jos tarnyba nesijaučia taip laisvai ir taip gerai medžiaginiai apsirūpinusi, kaip JAV protestantų šaly, kur ateizmas taip pat niekieno nėra persekiojamas. Jokia kita JAV biznio bendrovė nevaldo ir netvarko tokius milžiniškus turtus, kokius čia turi R. Katalikų bažnyčia ir... nemoka nuo apyvarotos jokių valstybei mokesčių. Vatikanas taip pat turi didžiausias pajamas iš JAV R. katalikų bažnyčių.

Lietuvos St. Seime nariai socialdemokratai reikalavo svarstant konstituciją numatyti bažnyčios atskyrimą nuo valstybės ir antraip. Kadangi St. Seimo atstovų dauguma tam buvo priešinga, tai socialdemokratai susilaikė nuo balsavimo, kada buvo balsuojamas konstitucijos priėmimas. Deja, gyvenime iš tos Lietuvos konstitucijos pasityčiota ir ji buvo sulaužyta ne socialdemokratų, bet 1926 m. gruodžio 17 d. perversmininkų. Jų sudaryton pirmon vyriausybėn įėjo ir tie atstovai, kurie St. Seime konstituciją gimdė ir ją ten gynė.

Lietuvos socialdemokratija iš jų pirmų dienų veikimo, kaip organizuoto sąjūdžio su savo programa, kunigų politinio darbo neignoravo. Dar 1900 m. Plymouth, Pa. “Vienybės Lietuvninkų” buvo išleista knyguė “Augis Darbininkų Judėjimo Lietuvoje”. Tos knyguė autorius A. Lietuvis (Moravskis 1868—1941) pažymi, kad “Tėvynės Sargo” laikraštį remia labiausiai jaunieji kunigai, išėjusieji iš sodiečių tarpo ir patys nujautę, kas reikalinga tautai.

O kas dėl jų reikalavimų, tai autorius rašė:

“Kas link visokių reikalavimų, tai jie išrodo daug ramesni, pasitiki ant savo luomo, iš dalies ant ponijos ir tvirtesnių ūkininkų ir žemvaldžių” ir toliau pastebi, kad dvasiškija glaudžiasi “prie konservativiškų, kurios užsiganėdina ne tik dabartiniu visuomenišku, bet ir politiška padėtimi”.

1905 m. “Darbininkų Balsas” Nr. 4, str. “Nauji žandarai” į tuos priekaištus dėl kunigų socialdemokratams šiaip atsiliepė:

“Toliau, užpludimai ant socialdemokratų kaipo bedievių sunkiai nusideda prieš Dievą, argi jie į jį nebetikėtų? Kur radote pas socialistus bedievybę? Ar negirdėjote, jog svetur ir kunigų yra socialdemokratų? Socializmas ir bedievybė tai visai įvairūs dalykai ir tarp savęs nesurišti”.

Ir ten pat toliau:

“Prieš visus kunigus niekas ir nemislėja eiti, o tik prieš tuos, ką žmonės į prapultį stumia”.

Mes atskiriam religiją nuo politikos, reikalaujame to paties ir nuo kunigų”.

Prof. St. Kairio knyga “Tau, Lietuva” galima gauti Naujienose.

SKAITYK PATS IR PARAGINK
KITUS SKAITYTI
NAUJ I E N A S

PAMIDORAI IR HARMONAI

Kai kam gal jau net įgriso "pamidorai", bet ką gi padarysi! Vieno mūsų laikraščio moterų skiltelėje šeimininkės atkakliai vadina pomidorus pamidorais. Tad dar vienas priminimas nepakenks nei pomidorams nei anoms šeimininkėms.

Tame pačiame laikraštyje neseniai pasirodė (šiaip įdomus) straipsnis apie nuovargį. Straipsnio autorius — medicinos daktaras, tad manau, kad "harmonai" — korektoriaus išradimas. Vargšelis, tur būt, nutarė, kad žodis hormonas kilęs iš "harmonijos" ir todėl turi būti rašomas su a.

Na, žinoma, kiti mūsų kalba leidžiami laikraščiai taip pat neatsilieka. Tad pakalbėkime apie visus sykiu ir sykiu po visus pasižvalgykime. O pasižvalge rasime nesuskaitomą visokių išdaigų — išdaigėlių daugybę. Ir ne vien tik rašybos ir kalbos...

...nors persautas skersai smegenis, bet pagijo... Taigi, kėlėmės jau daug kartų skersai upes, gyvenome skersai gatves, iš Europos atplaukėme skersai Atlantą, o dabar jau net ir šauname skersai smegenis. Gražu mūsų lietuviškoje kalboje!

...Tai ką su juo daryti? — ji paklausė.

— Dėk į kišenių, — jai pasakiau. Čia turime ne ką kita, o "she said, he said" vartojamus angliškai po tiesioginės kalbos. Lietuviškai "ji paklausė" turi būti prieš tiesioginę kalbą, o "paklausė ji" — po tiesioginės kalbos.

...Prie skaniai paruošto, pagal lietuvių skonį pagaminto maisto... Ne maisto, žmogau, (nežinau, kas rašė), o valgių, ypač, kai turime žodžių "paruošti" ir "valgis" kombinaciją.

...ji neturi nieko, bet vilą Prancūzijoje". Nėvykęs vertimas iš anglų kalbos. Turėjo būti, žinoma: "be vilos, ji nieko neturi" arba "išskyrus vilą". (Čia buvo kalba apie "piktąją" poniją Diem).

...Ligoninėse greitosios pagalbos kambarys yra tokia vieta, kur gali gauti medicinos (dėkui Dievui, kad ne medikaciją!) pagalbą taip greit, kaip tik gali įrodyti, kad už tai pilnai sumokėsi... Čia klasiškai išversta iš anglų "as soon as". Turėjo būti: "pagalba bus suteikta tuoj pat, kai tik... etc."

...Tasai vėl "Dirvoje" parašė, kad atsakymas taikomas ne jam, nes pirmas vardas ne toks... Nežinau, kieno nuodėmės: Dirvos ar rašiusiojo tas eilutes. Kaip ten bebūtų, Lietuvoje žmonės turėjo (ir turi, tikiuosi!)

vardus ir pavardes, o pirmais vardais nebent buvo vadinami vardai, kuriais buvo krikštijami, tuo tarpu, kai antrieji vardai buvo (nebent!) tie, kuriuos gaudavo per sutvirtinimo sakramentą. Iš to paties straipsnio: ...o jau keleri metai įtemptai dirbu prie... etc. Pasakyti vietoje "kelerius" — keleri lygiai taip klaidinga, kaip kad sakyti: "kepurė kainuoja penki doleriai" (vietoje: penkis dolerius). Čia pacituotų ištraukų autorius kadaise kažkokios savo kelionės aprašyme buvo pasakęs: ...to kalno altitudės, deja, negalėjau nustatyti... Altitude (lot.; angl. — aukštinė (geom.), šiaip — aukštis.

...Respublikonai nori atnaujinti partiją... Dievaži, nors ir nelabai domiuosi politika (šiuo atveju — respublikonų likimu), bet vis dėlto žinau, kad respublikonų partija iki šiol dar nebuvo uždaryta ar panaikinta, tad nebuvo reikalo jos "atnaujinti".

...Russolo patraukė pečiaus: — Kaip aš galiu žinoti. (Čia, žinoma, turi sekti arba klausukas arba šauktukas, bet tiek to). Vienu žodžiu tai reiškia penki tūkstančiai lirų!.. Jei reiškia, tai ne "penki", o penkis ir t. t.

...Harrison Crouse parvažiavo namo ir iššaudė Winnetkoj gyvenusius tėvus, leidusius jį į mokslą, ir 16 metų seserį... Kiek gi tėvų turėjo tasai Crouse? Iššaudydavo karo metu kurių nors vietovių gyventojus, iššaudyti galima stinras ar voveres (jei jų daug), bet ne du tėvus.

...Luci Baines Johnson, prezidento jauniausioji duktė... kur ji perdavė scenoje savojo tėvo linkėjimus... Aš ne kalbininkas ir nežinau, kaip čia reiktų suformuluoti taisyklę, bet man (ir, tikiuosi, visiems, mokantiems kalbą ir be gramatikos) aišku, kad čia turi būti tik savo, o ne savojo tėvo. Čia ginčytis tikrai netenka. Be to, kadangi prezidentas turi tik dvi dukteris, tai viena iš jų vyresnioji, kita — jaunesnioji, bet tik jau ne jauniausioji.

Viešo laiško Chicagos Altui autorius, pasirašęs L. J. B. (beveik JAV prezidento inicialai! — žiūr. Draugo š. m. sausio 20 d. numerį), reikalauja programos vadovu parinkti žmogų, kurio lietuvių kalbos žinojimas nebūtų labai ribotas. Tik, ponai, susimildami nerinkite paties L. J. B. su "himno diskriminacija", su "nusidėvėjusiu šablonu", su "tarptautine (kodėl gi jau ne internacionaline?) kurtuazija", su "saliutais ir bugnų (kodėl

bugnų, o ne būgnų?) triukšmu" ir, pagaliau su L. J. B. lietuvių kalbos "žinojimu" (čia turi būti, žinoma, ne "žinojimu", o mokėjimu)!

...Ar mes saugūs mūsų gatvėse?... Žinoma, ne mūsų, o savo, bet čia tik smulkmena. Toliau: Teisėjas Saul Epton per WGN TV diskutuos čia iškeltą klausimą. Teis. Epton yra dvigubai kvalifikuotas... kadangi jis yra pirmas teisėjas, kurį valkatos paaugliai banditai skaudžiai sumušė ir apiplėšė. Dar tik to betrukėjo, kad minėtasis teisėjas po tuščių diskusijų (kas čia gali būti diskutuojama?) vis dėlto pareiškė, kad Chicagos gatvėse saugiau, negu bet kur kitur.

Pasak vieno laikraščio redaktoriaus pažangus — jo laikraštis, o Naujienos — atsilikęs. Na, tasai laikraštis visada pasižymėjo kompetentingumu visose srityse, o ypač gamtos bei tikslųjų mokslų. Trumpai suminėsiu ką: apie tris kartus teko jame skaityti, kad šalčiausioji žemėje vieta yra į šiaurę(?) nuo šiaurės ašigalio; teko sužinoti, kad Marsas — didžiausioji saulės sistemos planeta; teko pasigėrėti apskritimo(?) kvadratūra ir pasigailėti vargšelio Vasario 16 Gimnazijos mokinuko, kurio "veikalo" tinkamai neįvertino Vokietijos universitetai; teko pasipiktinti vieno daktaro straipsniu apie Galilėją ir, pagaliau, visai neseniai (š. m. sausio 23 d. numeryje) teko sužinoti, kad... šviesa nuo saulės į žemę ateina per vieną valandą, 22 minutes ir 33 sekundes! Bet šių pritenkiančių astronominių žinių sklaidėjas, p. J. Mšksn. tame pačiame straipsnyje (Paslaptingas telegrafas) nurodo atstumą nuo žemės iki saulės, būtent, 148,600,000 kilometrų. Dabar šiek tiek paskaičiuokime! Skaičiai, tiesa, nemaži, bet vis dėlto

išsiversime be elektroninių mašinų. Tad: viena valanda, 22 minutės ir 33 sekundes (lenkiu galvą ties p. J. Mšksn. fantazija!) turi 4953 sekundes; šviesos greitis, be abejonės žinomas ir p. J. Mšksn., yra 300,000 km per sekundę. Padauginkime (dėkui Dievui, dauginame tik iš 3, o penkis nulius prirašome, tad darbas tikrai nesunkus!), ir... ką gauname? 1,485,900,000 km! Šis atstumas maždaug 10 kartų didesnis už saulės atstumą nuo žemės! Čia viskas įvyko panašiai, kaip garsiojo prancūzų rašytojo Jules Verne'o romane "Aukštyn kojomis" (arba "Perversmas"). Patariu p. J. Mšksn. šį romaną atidžiai perskaityti. Na, tiek to! Esminga tai, kad šviesa nuo saulės iki žemės ateina maždaug per aštuonias ir vieną ketvirtąją minutės (dėl sekundės dalių, kaip kad pridera geriems meistrams, nesigincykime, juk colis šen ar ten nieko nereiškia), o ne per tą keistą — čia jau ne colis! — vienos valandos, 22 minučių ir 33 sekundžių laikotarpį.

Gal kai kam vis dėlto įdomu, iš kur išmeškeriotas šitoks skaičius. Tikiuosi, kad per daug nesuklysiu, atskleisdamas p. J. Mšksn. paslaptį, būtent: jis padalino jam žinomą teisingą skaičių 148,600,000 iš 300,000 ir, užuot gavęs (kas netiki — tegu patikrina!) 495.3 (keturis šimtus devyniasdešimt penkias ir 3 dešimtasias), gavo 4953 sekundes, o tai ir yra kaip tik 1 val. 22 min. 33 sek. Taigi, senas mokytojas ne tik pastebi klaidas, bet kartais sugeba net išknisti, iš kur ir kuriuo būdu jos atsirado.

A. Zujus

ILLINOIS MEDICAL BOOK CO.

We feature excellent medical books for your every need. Internationally known authors. Superb service.

215 W. CHICAGO AVENUE
Phone 664-5252

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Patį žinomą ir patikimiausią firmą Amerikoje, turinti daugel metų patyrimo siunčiant

DOVANAS — SIUNTINIUS Į USSR.

Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuotas skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

Dėl informacijų ir nemokamų katalogų kreipkitės į visus mūsų skyrius.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-6808
• ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street	CH 9-6245
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	TEL. 268-0068
• BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• Detroit, Mich. — 7300 Michigan Avenue	VI 1-5355
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	GL 7-1575
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave.	TEL. 233-8030, 246-0215
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1446
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	MU 4-4619
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6387
• PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave.	PO 5-5892
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HO 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1571
• WATERBURY, Conn. — 6 John Street	PL 6-6766
• WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street	SW 8-2868
• YONKERS, N. Y. — 555 Nepperhan Ave.	GR 6-2781

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolių.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY
3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

M. T-NAS

ARTRITIS IR REUMATIZMAS

1. Reumatinės ligos

Artritis yra žinoma iš senų laikų reumatinė liga, kaipo žmonių didėle nelaimė. Jau Javos hezžo žmogio ir Egipto mumių kauluose buvo rastos artrito sužalojimo žymės. Senieji graikai, ir romėnai dažnai buvo tos ligos aukos.

Reumatinė liga, kuri paliečia sąnarius, vadinama artritu. Kitos rūšys, kurios paliečia sausgysles, raiščius, bursaitį (skysčio maišelį) ir t. t., yra priskiriamos prie reumatizmo grupės. Reumatinių ligų efektas yra labai įvairus: pradėdant nuo mažiausio gėlimo, sukietėjimų ar sutinimų iki raišimo ir visiško nedarbingumo. Įvairios artrito ir reumatizmo grupių formos čia ir aptariamos.

2. Kiek yra kenčiančių?

Niekas kitas pasaulyje tiek žmonių nesulaušina kaip artritis. Apie 2,800,000 žmonių JAV vienu ar kitu būdu kenčia nuo reumatinių ligų. Apie 600,000 žmonių dėl reumatinių ligų negali net namuose apie save apsiuošti, apsitvartoti. Reumatinės ligos paliečia daugiausiai žmonių negu vėžys, širdies ligos ir džiova paėmus kartu. JAV dėl reumatinių ligų turi daugiau nei du milijonai dol. nuostolių kasmet pavidale gydymo išlaidų, pašalpų, nedarbingumo.

3. Ligos priežastys

Nežinoma, kad reumatinės ligos metų metais buvo tyrinėjamos, jų atsiradimo priežastys vis dar nežinomos. Susergerama po išnėrimo, apsikrėtimo, sąnario užgavimo, bet tai yra daugiau išimties negu taisyklė.

Daugelis mokslų žmonių įtaria virusus ar bakterijas, bet nei vienas nesužad reumatinio genalo. Kiti įtaria alergiją (kam nors jautrumas), kiti vėl nervų sistemą arba hormonus. Kai kurie kaltina netvarką metabolizmo sistemoje, kai kūnas pakeičia maistą į medžiagas, tinkamas gyvybės palaikymui.

Yra žinoma, kad jausmų įtampa gali išaukti priepuolį ir dažniausiai pablogina jau turimą artritį. Priepuoliai dažnai pasitaiko orui pasikeitus. Tai gal nėra tikroji priežastis, bet gal sudaro kaip ir sąlygas.

4. Reumatoidinis artritis

Apie vienas trečdalis asmenų, kurie lanko daktarus ar klinikas dėl reumatinių ligų, serga vadinamuoju reumatoidiniu artritu. Liga paliečia dvigubai daugiau moterų negu vyrų. Kartais sergama šeimomis ir prasideda tarp 25 ir 50 metų amžiaus.

Liga sukelia sąnarių pamušalo (lining) uždegimą bei sustorėjimą, kuris gali jaugti į sąnario tuštumą ir jį užpildyti. Tuo tarpu plėvė, dengianti kaulų galus, gali pasidaryti korėta — išėsta, o kaulai tampa trapūs ir duobėti. Pagaliau kaulai gali pradėti suaugti kartu ir sąnaryje nuolat jaučiamas tirpimas.

Reumatoidinio artrito pirminieji ženklai yra: dažniausiai

nuovargis, raumenų kietėjimas, apetito ir svorio mažėjimas. Skausmingas patinimas pradeda jaustis viename ar kitame sąnaryje; neretai nuo žirnio iki riešuto dydžio guzai po oda gali pradėti augti, raumenys susidėvėja ir mėšlungis pasikartoja. Liga gali paliesti įvairius organus, kartais sukeldama karštį.

Dar nėra priemonių nuo reumatoidinio artrito visiškai išsigydyti, bet gerai gydantis 9 iš 10 ligonių pasitaiso taip, kad apie 70% gali grįžti prie savo darbo.

Yra atsitikimų, kad, nežinodami gero gydymo, liga taip progresuoja, jog ligonis tampa visai nedarbingas ar net luošas.

Atsitinka, kad ligoniai, daktarui imantis atitinkamų priemonių, (priešmiego poilsio, tam tikros mankštos, fizinės terapijos bei aspirino), gana sėkmingai pagyja.

5. Osteo (kaulų) artritis

Liga, gadinanti sąnarius, arba osteo artritis, atrodo, pasireiškia dėl senėjimo, sąnarių erzinimo, normalaus susidėvėjimo. Ji yra daug dažnesnė nei reumatologinis artritis, bet kaip taisyklė, mažiau kenksminga. Aukomis tampa dažniausiai senesnio amžiaus žmonės.

Chroniškas arba nuolatinis sąnarių sužalojimas gali pasireikšti dėl perdidelio kūno svorio, netinkamos kūno padėties, sužeidimo ir perdidelės įtampos darbe ar žaidimuose.

Ligos ypatybė yra ta, kad ja sergant susidėvi daugiausia sąnarių kremzlė. Ji tampa minkšta ir susidėvi nevienuodai. Vietomis ji susidėvi taip, kad nuuošina kaulų ir dėlei to gali pasidaryti kaulų galų sustorėjimai. Kitos kūno dalys retai būna pažeistos. Kai kuriais atsitikimais yra paliečiami šlaunies arba kulkšties sąnariai ir liga sąnarius deformuoja bei žmogų sulaušina.

Eiliniai požymiai yra skausmai, niežėjimas, sustingimas. Osteo artritis liga sergant, paprastai sąnariai skauda, kai jie judinami, ypač pirštų sąnariai ir sąnariai, kuriais atsitinkimais yra paliečiami šlaunies arba kulkšties sąnariai ir liga sąnarius deformuoja bei žmogų sulaušina. Pirštų sustorėjimai — gumbai, pasidaro dažniausiai žemiau paskutinio sąnario. Tačiau gumbai netrukdo žmogui dirbti.

6. Reumatinis karštis

JAV nuo vieno iki dviejų nuosimčių mokyklinio amžiaus vaikų serga reumatinėmis širdies ligomis. Reumatiniu karščiu ir reumatinėmis širdies ligomis bendrai, amžiuje nuo 5 iki 20 metų, jaunuolių kasmet miršta daugiau negu nuo vaikų paralyžiaus, tymų ir visokių rūšių tuberkuliozės, visų paimtų kartu.

Ne tik vaikai, bet ir suaugusieji dažnai yra paliesti. Antrojo Pasaulinio karo metu apie pusę atleistų nuo karo prievolės buvo dėl reumatinių širdies ligų, negalavusių pačia širdimi ar kraują apytaka.

Niekas tikrai nežino reumatinio karščio priežasties. Yra tik tiek žinoma, kad liga beveik

visad prasideda tonsilinės liaukos, nosies bei gerklės užkrėtimu streptokokais.

Vėliausiai biomedicinos tyrimams pasisekė pasiekti rimtų išradimų, kad reumatinio karščio liga gali būti kontroliuojama. Pasėkmingas gydymas vaistais (pvz. sulfadiazine ir penicilin) sumažina ligos atvejus, kurie įvyksta po streptokokais užsikrėtimo, ypač tais vaistais gydant labai sumažinama atkrito ir pasikartojimo susirgimai.

Reumatinio karščio diagnozė sunku ir nustatyti, nėra nei simptomų, nei tyrimų. Pavojaus ženklai, kurie nesiliauja savaitėmis ar mėnesiais, kaip tai karščiavimas ar gėlimas rankų ir kojų, iš nosies kraujo tekėjimas, trukčiojimas rankų, kojų, veido. Daktaras gali patirti dar kitus ženklus, pvz., širdies murėjimus.

Reumatinis karštis kūne išaukia daugelyje vietų audinių uždegimą, jų tarpe ir širdies, dažnai pakenkiant širdies raumens ir padarant randus vožtuvuose. Tas raumenų ir širdies vožtuvų sužalojimas ir yra reumatinės širdies liga.

Apie pusę reumatiniu karščiu sergančių ligonių visiškai pasveiksta; kiti išvengia rimtų negalavimų, kurie įvyksta po persirgimo.

7. Padagra

Artrito liga — padagra paliečia paprastai kojų sąnarius, o ypač didįjį pirštą. Jautrumas ligai paveldėtas ir susergera beveik vien vyrai. Paveldėjimo faktorius yra metabolizmas arba kūno chemija.

Nustatant diagnozę yra vartojamas cheminis tyrimas, kuris rodo į netobulumus metabolizme — kraujyje per daug šlapumo rūgščių.

Padagros priepuoliai tęsiasi dienomis bei savaitėmis. Ligonis serga aštriu sąnarių uždegimu. Tarp atakų jis neturi jokių simptomų arba ligos požymių.

Chroniškas artritis daugeliui metų praslinkus po priepuolio, gali vėl pasikartoti.

Padagros priepuoliai paprastai įvyksta po mažo sužeidimo, persišaldymo, nusigėrimo, sunkios mankštos ar kurios nors operacijos. Kartais priepuoliai įvyksta visai be matomo pagrindo.

Aštrus padagros priepuolis paprastai gydomas colchinu, duodant jį burną ar per venas. Kiti vaistai, kuriuos daktaras gali pirašyti aštriai atakai įvykus, yra phenilbatzone ir corticotropin (ACTA). Chroniškos padagros priepuoliui įvykus, keletas tų vaistų, jų tarpe ir probenecid bei sulfon pyrazone, pasėkmingai sumažina perdidelį kiekį šlapumo rūgščių kraujyje ir audiniuose, tuo būdu neduodant ligai pilnai išsiplėsti ir išvystyti padagros skausmus. Speciali dieta, poilsis lovoj ir kitos priemonės gali būti daktaro pirašytos.

8. Fibrositis

Reumatinis susirgimas, kuris bent tiesioginiai nepaliečia sąnarių, vadinamas fibrosičiu arba raumenų reumatizmu. Jis pasireiškia gėlimu, sukietėjimu arba

žaidų atsivėrimu fibrų audiniuose, ypač raumenyse ir apie sąnarius.

Fibrosis raumenyse kartais yra vadinamas myositis, ir kai jis užtakoja bursue (skysčio maišeliai audiniuose) yra vadinamas bursitis. Lumbago yra fibrositis žemutinės nugaros dalyje.

Priepuoliai gali atsitikti po sužeidimų, vienpusiškos ir pakartotinos raumenų įtampos, ilgalaikės dvasinės įtampos ar depresijos.

Liga gali išnykti savaime ar būti lengvai pagydoma, bet kai kuriais atsitikimais ji gali metų metais nepranykti.

Chroniški ligoniai tik retais atsitikimais suluošinami. Fibrositis nėra destruktivi, progresuojanti liga.

9. Gydymas

Reumatinės ligos turi būti gydomos daktarų arba jų priežiūroje.

Gydymasis naminiu būdu gali būti kenksmingas; masažuojant ar darant mankštą kai kuriose artrito formose reikalauja gali pabloginti — sukelti didesnius skausmus. Geriausia atsiklausti vietos medicinos draugijos ar ligoninės pavardžių daktarų, kurie turi specialų prityrimą gydyti artritį ir reumatizmą.

Visuose reumatiniuose susirgimuose poilsis ir ramybė nebent kurios dvasinės bei fizinės įtampos yra būtina. Daktaras, gydantis artritį ar reumatizmą, gali pirašyti gerai balansuotą dietą, panaudojimą šildomųjų priemonių, kai kuriais atsitikimais lengvą mankštą, kūno padėties pataisymą ir vengimą šalčio bei drėgnės.

Nėra mokslo įrodyta, kad karšti šaltiniai, mineraliniai vandenys ar šiltas ir sausas oras yra naudingesni nei geros priemonės namie. Kitų ligonių sveikata lakinai pasitaiso, bet tai rezultate poilsio, terapijos ir ramybės.

Jau nusistovėjęs būdas gydyti reumatodoinį artritį yra: 1) fizinė ir dvasinė ramybė, 2) fizinė terapija, kaip tai šildymas ir atitinkama mankšta, 3) pakankamai kiekiams aspirinas, 4) hormonų preparatai, 5) gydymas aukso druska, 6) Phenilbatzone ir 7) tam tikra operacija. Parinkimas gydymo būdų priklauso daugiausia nuo negalavimo vietos ir laipsnio.

Yra tam tikra riba dėl naudojimo priešreumatinių hormonų. Apie 55% ligonių, imančių hormonų, gauna visai patenkinamą pagalbą. Apytikriai 10—15% ligonių kūne išsivysto nepageidaujami efektai ir gana stiprūs, tad tenka nutraukti jų vartojimą. Apie 15% ligonių negauna patenkinamų rezultatų, kad garantuotų hormonų vartojimą.

Hormonai nepagydo. Bet jie palengvina padėtį daugelio ligonių gana ilgą laiką, gelbsti sukontroliuoti priepuolius ir gali būti priemonė gyvybei gelbėti aštrios reumatinės širdies ligos atveju.

Aukso druska gydymas gelbsti daugeliui ligonių su reumatiniu artritu, nors laikinai. Kiti

Sovietai skelbia, kad Lietuva (Nukelta į 7 psl.)

LIETUVA —

(Atkelta iš 1 psl.)

kraštų kunigaikščiai be mūšio pasiduodavo Vytautui.

Sujungtoji Lietuvos — Lenkijos kariuomenė (Jogaila karalius — Vytautas vyriausias kariuomenės vadas) 1410 m. liepos mėn. 15 d. ties Tannenbergu sumušė Ordino kariuomenę (žuvo pats Ordino Magistras von Juningen) ir tuo galutinai pašalinio Ordino grėsmę Lietuvai (ir Lenkijai) tęsusi 150 metų! Vytautas mirė 1430 m. spalio mėn. 27 d. prieš metus nepavykus karūnuotis Lietuvos karaliumi, nes lenkai sulaukė imperatoriaus Sigmanto delegaciją, kuri vežė jam karūną per Lenkiją. Toji karūna ir šią dieną yra Krokuvos muziejuje.

Po Vytauto mirties ėjo toliau susiartinimas su Lenkija; dėl kylančio Maskvos pavojaus Lietuvos bajorai priėmė Lenkijos pasiūlymą sudaryti abiejų valstybių Uniją, kuri ir buvo pasirašyta Liubline 1569 metais. Lietuvos — Lenkijos (Respublikos vadinamos) unijos laikotarpio rezultatai buvo tokie, kad pasibaigus Jagielonų dinastijai 1572 m. į Respublikos sostą buvo bendro Respublikos Lenkijos — Lietuvos seimo renkami švėtimi karaliai (švedai, saksai). Kai kuriems iš jų visai nerūpėjo Respublikos reikalai, bet jie siekė su išgalėjusių ponų privilegijuotu luomu gero gyvenimo, charakterizuojamo posakiu: "za krola Sasa — jedz, pij i popuszczaj pasa!" (pas karalių Sasą — valgyk, gerk ir atsileisk diržai!).

Unijos išdavijoje vyko Respublikos žlugimas, pasibaigęs paskutiniu Respublikos padalinimu 1795 m. (be karo) tarp Rusijos, Prūsijos ir Austrijos. Didžioji Lietuvos dalis teko Rusijai, mažesnioji Prūsijai. Lietuvos bajorija (o taip pat ir inteligentai — bajorų vaikai) suteiktų lenkiškųjų privilegijų dėka sulenkėjo ir jų tarpe išsivyravo lenkų kalba. Poetas Adomas Mickievičius, rašęs vien iš Lietuvos gyvenimo ir Lenkijos nepažinęs, rašė lenkiškai. Savo poemą "Pan Tadeusz" (Ponas Tadas) — pradeda žodžiais: "Litwo, ojczyzna moja, ty jęstes jak zdrowie! — Ile cię tfrzeba cenic, ten tylko się dowie, kto cie stracil..." (Lietuva, tėvyne mano! — Tu esi tartum sveikata. Brangint išmokstam ją tada, kai jau jos netekom). Taip išaugo luomas — gente lituanus, natiōne polonis (iš prigimties lietuvis, tautybe lenkas). Daug žmonių unijos laikotarpio ir vėliau Lietuva davė Lenkijai, kurie vėliau suvaicino didelį vaidmenį. Nužudytas pirmas Lenkijos prezidentas Gabrieliūs Narutavičius buvo lietuvis (jo brolis Stasys pasirašė Lietuvos Nepriklausomybės aktą), maršalas Pilsudskis, gimė ir augo prie Baisinių, Lietuvoje, ir daugelis kitų...

Lietuvių kalba tačiau liko gyva liaudyje, neužmiršta. Nors rusų žiaurioji politika 1864 m. uždraudė lietuvišką spaudą, tačiau XIX šimt. išaugusi Lietuvos inteligentija, kilusi iš liaudies, spausdino laikraščius ir

knygas Prūsų Lietuvoje — Tilžėje —, slapta gabeno juos į didžiąją Lietuvą ir slapta ją platinę žmonėse. Ji turėjo pasisekimo. Rusai 1904 m. leido vėl spausdinti laikraščius lietuvių kalba.

Lietuvių kalba yra seniausia iš visų Europos kalbų, senesnė už graikų, lotynų, germanų, keltų ir slavų. Ji priklauso indoeuropiečių kalbų grupei, gimininga sanskritų kalbai ir todėl yra labai vertinga kalbų mokslo tyrinėjimams.

Kai kurie pavyzdžiai mums tą patvirtina:

bijotis — (sansk.) bhajate
bulius — (sansk.) bulis
dūmas — (sansk.) dhumas
žirnis — (sansk.) jirnis
katras — (sansk.) kataras
Dievas — (sansk.) Devas
bebras — (sansk.) babhrus
javas — (sansk.) javas
ratas — (sansk.) rathas

Todėl lietuvių kalbos iki šiandien mokoma visų kraštų universitetuose, kur studijuojama kalbų mokslas, jų kilmė, ne tik čia Muenchene, bet ir kituose vokiečių universitetuose, o taip pat Londone, Paryžiuje, Philadelphijoje ir kitur...

Minėtas filosofas Imanuel Kant'as profesoriavęs Karaliaučiuje (E. G. Mielcke's, lietuvių vokiečių žodyne įvadoje, 1800 m.) rašė: "dass der preussische Lituaer es sehr verdienē in der Eigentumlichkeit seines Charakters und, da die Sprache ein vorzugliches Leitmittel zur Bil-

dung und Erhaltung desselben ist, auch in der Reinheit der letzteren, sowohl im Schul- als Canzelunterricht, erhalten zu werden..." — (kad Prūsų lietuvis dėlei savo būdo ypatingumo (kadangi kalba yra puikus įrankis išmokslinimui ir išsaugojimui to būdo) yra vertas (taipogi dėl jo kalbos grynumo), kad ta kalba būtų išsaugota mokykloje ir sakykloje).

Filosofas A. Schleicher'is rašė apie lietuvių kalbą, pabrėždamas, kad jeigu tautos vertė išeinant iš humanitarinio taško būtų vertinama pagal jos kalbos grožį, tai lietuvis turėtų užimti pirmą vietą Europos tautų tarpe. Taip pat poetas Johann Wolfgang von Goethe ir liaudies dainų gėrbėjas J. G. von Herder žavėjosi lietuvių dainų grožiu.

Kalba sudarė vieną iš svarbiųjų faktorių po pirmo pasaulinio karo 1918 m. paskelbti Lietuvos Nepriklausomybę. Rusai vėl Lietuvą 1940 m. jėga užgrobė ir pavertė Sovietų Rusijos viena respublikų. Jie tuo prosperuojantį krašto žemės ūkio aukštą kokybių gamybą ir eksportuojamą perteklių, pramonės augimą sutrukdė ir pavertė į badaujantį kraštą. Išplėšė jos gyvenimo pagrindą, tačiau jie iki šiandien negali atimti kalbos, kalbančios virš trijų milijonų lietuvių, žinomoms ir mokomoms visame pasaulyje, kuri, tikime, vėl bus vienas iš pagrindinių faktorių lietuvių tautos laisvę!

D J'S BEAUTY SALON
6730 So. Pulaski Rd.
For the styles to glamorize you in the year ahead!
Permanents — Styling — Tinting — Frosting — Silver Blending — Cutting — Shaping.
Hours Mon. — thru Fri. 9 to 9 P. M. Sat. 9 — 5; Sun. — 9 — 1.
Phone for appointment 582-1383

NUNEZ TREE SERVICE
LICENSED — INSURED
Topping, pruning, removing, surgery. We also do all types of hauling. (3 fully equipped trucks available). Also City & Suburbs.
FOR FREE EST., CALL 728-6281

DAMEN FUEL & SUPPLY CO.
HIGHEST QUALITY COAL RANGE AND FUEL OILS
FAST, DEPENDABLE CITY-WIDE METERED SERVICE
OLL PHONES 483-9800

CHICAGO'S SVARIAUSIAS IR MODERNISKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

SKAITYK PATS IR PARAGINK
KITUS SKAITYTI
NAUJIENAS

VISI LIETUVIAI, KAIP PAVIENIAI, TAIP IR ORGANIZACIJOS, DRAUGIJOS — PAREMKITE SAVO AUKOMIS "NAUJIENŲ" MAŠINŲ FONDA. JŪSŲ SKUBI AUKA PASPARTINS "NAUJIENŲ" TOBULĖJIMĄ.

SIUNTINIAI — DOVANOS Į SSSR

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(Licensed by Vneshtorg)

EKSEKUTYVIS OFISAS

1530 Bedford Ave., Brooklyn 16, New York. — Tel. IN 7-5522

Firma atidaryta kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro. Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 ryto iki 4 val. po piet.

DĖMESIO!

Pranešame, kad pagal naują susitarimą tarp Vneshtorg Maskvoje ir Package Express jau dabar galite siųsti savo giminėms ir draugams siuntinius į SSSR, jie nieko neturės primokėti gaudami įvairiausių produktų siuntinius - dovanas, kurie bus sudaryti iš SSSR gamintų pirmos rūšies produktų.

Čia nurodytos kainos yra Visos išlaidos produktams parinkti ir jiems nusiųsti į bet kurią SSSR dalį.

Užsakyti siuntiniai sudaromi Maskvoje, Odesoje ir Rygoje. Siuntiniai bus įteikti gavėjui po 10—20 dienų užsakymui atėjus į Maskvą. Siuntiniam galima užsakyti ir delikatesus tarpe jų — juodąją ikra, vėžių konservus, šprotus, saldinius ir kitus. Siuntėjas gali siųsti dovaninių siuntinių kiek nori. Yra ir paruošti, štandartiniai siuntiniai, arba galite pasirinkti produktus patys iš katalogo.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 2-7476
COHOES, N. Y.	13 SARGENT STREET	—	FE 7-2727
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	—	EX 2-0306
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TIGHMAN STREET	—	HE 5-0415
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	BA 5-4210
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	—	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE,	—	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980

Reikalaukite mūsų naujų katalogų sovietiniams produktams.

Dovanų pristatymas ir apsauga garantuojama.

MIRTIS – LYG UŽKERĖTAS ŽODIS ALGIMANTO MACKAUS LŪPOSE

ALGIMANTAS MACKUS

Los Angeles lietuviams savo kūrybos skaitė Algimantas Mackus. Tai buvo gruodžio 5 d. Kiek paviesėjęs jis grįžo atgal į Chicagą ir gruodžio 28 d. kartu su Lilija Vanagaitiene mirė automobilio nelaimėje sužeistas. Tas Algimanto Mackaus losangeliečių aplankymas bene bus paskutinis jo viešas savo kūrybą

A. Mackus skaito savo kūrybą

Daug kartų Algimantas Mackus Antaną Škėmą ir losangeliečiams priminė, savo eiliuotais posmais keldamas žiaurios mirties vaizdus:

Ir aš nenoriu matyt
liemens neberandančių rankų,
ir aš nenoriu matyt
suploto kūno erdvės.
Ir aš nenoriu matyt
šakotai suskilusio veido.
Ir aš nenoriu matyt
nutraukto riešo raumens.

Isibauginęs „šakotai suskilusio veido“ vaizdu pats Algimantas Mackus automobilio nelaimėje taip buvo sužalotas, jog jo karstas laidotuvių koplyčioje visą laiką buvo uždarytas.

Nuolatinė priešingybė

Nesutarė žmonės dėl Algimanto Mackaus kūrybos. 1950 metais Algimanto Pagėgio slapyvardžiu išleistu „Elegijų“ rinkiniu Algimantas Mackus žengė pirmuosius jauno ir nemoderiško poeto žingsnius. Į modernizmą linkusieji visai supeikė;

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, FEBRUARY 20, 1965

skaitymas, paskutinis literatūros vakaras.

— Jaunas vyras! Bet kodėl tiek daug liūdnumo jo poezijoje.

— Kodėl tiek daug mirtis ir mirusieji minimi?

Ne vienam Los Angeles lietuviui tokie klausimai kilo Algimanto Mackaus poezijos vakare praėjo gruodžio 5 d.

O Antano Škėmos mirties vaizdai, kartojant žodžius „septintą valandą ryto“ bei liūdno tono skaitymai apie negrę Mariją ne vieną senesnę klausytoją nunešė į tuos Lietuvos kaimo skausmingus laidotuvių ar mirusiųjų atminimo vakarus, kai mirties akivaizdoje skaitoma litanija.

Atėjus iš Chicagos liūdnei žinia, jog Algimantas Mackus mirė automobilio nelaimėje, tai vėl ne vienas aptarė:

— Tiek daug apie mirtį skaitė, taip greit mirė! Lyg užkerėta!

Rašytojo Antano Škėmos mirtis automobilio nelaimėje, kaip žmonių sakoma, bus Algimantą Mackų sukrėtusi iki baisaus šiurpulo.

bet tie patys kritikai gyrė poetą vėliau, kai jis pradėjo moderniojo laiko eiles rašyti. Tačiau nesuprantamas liko tiems, kurie moderniojo poezijoje grožio neranda.

Ir losangeliečių vakare buvo meno mėgėjų (priešingai rašinio pradžioje paminėtoms liūdnoms nuotakoms), kuriems Algimanto Mackaus poezija buvo puiki, o skaitymas skambus, savotiškai muzikalus.

— „Margutis“ nebemargas! — Tokiais žodžiais kartą vienas senas to laikraščio skaitytojas aptarė žurnalą, kai jį Algimantas Mackus redagavo. Trijų ar keturių autorių straipsniai ir modernių menininkų paveikslų nuotraukos dažniausiai užpildydavo visą žurnalo numerį. Nė menkiausio panašumo į tą „Margutį“, kurį redagavo įsteigėjas Antanas Vanagaitis bei vėliau — B. Dirmeikis.

Mirtis skina išėvijos lietuvių, tuo pačiu mažėja ir laikraščių prenumeratorių skaičius. Los Angelėj viešiniam Algimantui Mackui priminiau,

jog teko nugirsti senuosius išėvius „Margučiu“ nebesidžiaugiančius. Kėliau abejonę, gal dėl to mažėja prenumeratorių skaičius? Algimantas Mackus pritarė, jog senajai kartai „Margutis“ nebemargas, bet pabrėžė jis visai priešingą dalyką: žurnalo prenumeratos daugiausiai atsisaką naujieji ateiviai, iš Lietuvos atvykę inteligentai...

Sausio 10 d. Dr. Marija Gimbutienė į savo rezidenciją Topangos kalnuose buvo sukvietusi keliasdešimt Los Angeles ir apylinkių lietuvių. Ji buvo neseniai sugrįžusi iš Chicagos ir dalyvavusi „Margučio“ L. Vanagaitienės ir redaktoriaus A. Mackaus laidotuviuose. Papasakojusi liūdnas laidotuvių nuotakas, Chicagoje tuo laikotarpiu buvusius pasitarimus ir nutarimus, paminėjo, jog spaustuvės savininkas dailininkas V. Vijeikis išleisias vieną „Margučio“ numerį, o daugiau „Margutis“ nebeišeisias.

Paveikslų paroda ir A. Mackaus pagerbimas

Dr. Marija Gimbutienė pasakojo, jog Algimantui Mackui Los Angelėj viešint buvę tartasi įsteigti Santaros-šviesos skyrių.

Tačiau atsirado balsų, kad tokio skyriaus steigti nereikia, o reikia, jei tik yra norinčių, Santaros-šviesos veiklą atgavinti. Iki 1955 metų Los Angelėje toks skyrius veikęs ir turėjęs apie 30 narių. Vienas iš jų pasakojo:

— Buvome jauni. Mums buvo įdomu susitikti, Santaros-šviesos organizacijoje dirbti ir lavintis. Dabar užaugome, sukūrėme šeimas, atsirado kiti, kurie reikalai — organizacinė veikla sustojo. Bet jei yra norinčių

ALGIMANTAS MACKUS

SALA IR PAUKŠTIS

I
Norėjau gyventi — o mirštu,
Norėjau kalbėt — o tylą.
Paukštis krisdamas sminga,
kaip strėlė ties mano salą.

Matau jo kraujuojantį kaklą,
jo akis su didžiuliais kalnais...
Nepraskrisi, paukšti, pro salą
savo lūžtančiais sapno sparnais.

II
Nepakėliau numirusio paukščio
su nulūžusiais sapno sparnais:
per sunkus man nedidelis paukštis,
kuris krinta su savo kalnais.

SNIEGAS BALTAVO IR MAN

Nė vienos žemės atlaužos nepaįmsiu.
Ir nieko neturėsiu savo.
Ne man nukritęs sniegas
aplinkui baltavo,

ne man juoda žemė pradėjo
baltumon bristi ir nykti,
nors turėjo mane,
o ne žemę apsnigti,

ir sniegas turėjo ištirpti
ir tekėti kruvinom saujom —
aš nežinojau, kad sniegas
gyvas be kraujo,

kad jokios žemės atlaužos nepaįmsiu
ir kad nieko neturėsiu savo,
nors žemei nukritęs sniegas
ir man baltavo.

— tegul tęsia Santaros-šviesos veiklą.

Iš Dr. Gimbutienės pasakojimų jos susikviesi svečiai sužinojo, jog buvo su Algimantu Mackum aptarta dailininkų A. Kurausko ir V. O. Virkau parodos surengimas Los Angeles mieste. Pagerbiant Algimantą Mackų, reiktų tą pradėtą darbą įvykdyti — parodą surengti.

Dailininkas Jurgis Šapkus, dabar Kalifornijoje gyvenęs, Kleva Rūta Vidžiūnienė ir Dr. Alg. Avizonis sutiko įeiti parodos rengimo komisijon. Iš jų jau yra žinia, jog kovo 21 d., šv. sekmadienį, apie 12 val., šv. Kazimiero parapijos salėje bus atidaryta dailininkų A. Kurausko ir V. O. Virkau vieša paveikslų paroda. Abu dailininkai gyvena Chicagoje. Jų paveikslai bus atvežti iš Chicagos.

Paveikslų parodą atidarant bus skirta valandėlė Algimantą Mackų prisiminti. Kalbės Stasys Paltus ir Dr. M. Gimbutienė, A. Mackaus poezijos skaitys Jonė Pėterienė ir Vyt. Plūkas. Kovo 27 d. paveikslų parodą bus uždaryta.

J. Klauseikis

THE DINER
IS OPEN AGAIN
At 4747-49 W. Madison
Under new Management.
Specializing in Steaks,
Chops and Complete Meals
Phone 378-9751

PEPE'S

OLD TIME

BAR-CAFE

Serving The Finest in Foods
Imported Beers On Tap
767-9368 ★ 4142 W. 63rd ST.

Kaip lietuviai rusinami per mokyklas

Ir kitos jų okupuotos valstybės yra suvereninės, tik įsijungusios į Sovietų Sąjungą: jos turi visus savo valstybei reikalingus organus ir savistoviai tvarko vidaus gyvenimą. Tačiau kiekvienas bent kiek apsisvietęs žmogus gerai pažįsta šį sovietų melą.

Daugumoje ir palanki sovietams amerikiečių spauda, dažnai vietoj Sovietų Sąjungą, vartoja Rusijos vardą. Iš tikrųjų šis vardas yra tikras, nes iš visų to krašto pusių spinduliuoja rusiškasis nacionalizmas. Tikriausias dabartinės Rusijos vardas būtų Diktatorinė Sovietų Rusijos Imperija, ne proletariato ir ne komunistinė, nes ten valdomoji sistema tų elementų beveik nėra. Diktatorinė Sovietų Rusijos Imperija valdo tik jau ne proletariatas. Kas žino komunizmo sąvoką ir supranta komunistines idėjas, nepasakys, kad dabar Rusijoje gyvenimas tvarkomas pagal Engelso-Markso programą, tuo labiau ne pagal Thomo More (1478—1535 m.) Utopiją. Tai grynai išniekinto komunizmo sistema, kurią galima vadinti sovietine arba bolševikinio komunizmo sistema.

Rusiškas žodis "soviet" reiškia tarybą, tačiau dabartinių Rusijos sovietų negalima vadinti tarybomis, nes tos tarybos neturi tarybinių veikimo elementų; juk ten į sovietą susirinkę žmonės negali reikalo svarstyti, aptarti — bolševikinės komunistų partijos paskirtas asmuo praneša ko valdžia pageidauja, arba jau ir daro, kas jos galvoje partijai tinka, o susirinkusieji turi tik pasakyti "taip". Kuris pasakytų "ne", atsidurtų kalėjime arba vergų stovykloje.

Gali kilti klausimas, kas tie valdytojai. Kam teko pirmuosius sovietų okupacijos metus gyventi Lietuvoje, gali atsiminti, kuo jie rekomendavosi: vieni buvo "beprizornikai" (valkatomis), kiti — "be reikalo" kankinami kalėjimuose, treči buvo beturčiai, todėl buržujų buvo nekenčiami ir niekinami ir t. t. O ką sovietai okupavę Lietuvą priėmė į valdžios vietas? Taip pat nepaslapstis. Į vyriausią postą atsistojo asocialus Sniečkus, girtuoklis Justas Paleckis, nemažai žydų, kurie nepakentė mažos Lietuvos valstybės, ir jiems panašūs. Buvo į valdžią išleista ir padorių lietuvių, bet jiems padoriai elgiantis, sovietams nepatiko, todėl į jų vietas surado

rusams parsidavusį pakaitalą, o juos atleido — vienus ištrėmė, kitus kalėjime kankino, trečius net nužudė.

Dabar lietuviškose mokyklose dominuoja rusų kalba. Tai mokyti privalomas dalykas. Ir tai ne kokiu ypatingu spaudimu verčiant, bet trūkumu lietuvių kalba vadovėlių. Fizikos, chemijos, algebros, geometrijos, trigonometrijos ir kitų panašių vadovėlių lietuvių kalba nėra — reikia naudotis rusiškais. Tat kaip mokinys jais galės naudotis, jei nemokės rusiškai? Šiuo būdu ir priverčia mokinius mokytis rusiškai. Labai gerai, jei lietuviai išmoksta svetimų kalbų, bet šiuo atveju kas seka toliau: kai baigia mokslus, dažniausiai lietuviams Lietuvoje vietos nebūna, nes jau užimtos rusų. Palankiausiomis sąlygomis rusai siūlo lietuviams vykti į Rusiją. Daug ten ir išvyksta: vieni priversti, kiti — bandydami laimę.

Dabar bent kiek pažvelkime, kokios lietuvių kalba yra literatūros daug ir kokios maža.

Lietuvių kalba knygas leidžia Valstybinės Politinės, Mokslinės ir Grožinės Literatūros leidykla. Į kelias pažvelkime.

Prof. T. Ivanausko, Gamtininko užrašai, Vilnius, 1955 m., 6,000 egzempl. ir G. Isoko, Parkais ir Miškais, iš gamtininko bloknoto, Vilnius, 1959 m., 8,000 egz. Abejose knygose gražiai aprašyta gamta, sovietinės propagandos maža, vertos dėmesio.

Lietuvos TSR Istorija, Vilnius, 1957 m., 25,000 egz., apie kurią neverta nė žodžio tarti — tai rusų sovietinis melas, nors ir lietuvių parašyta. *1963*

Lietuvos TSR Fizinė Geografija, Vilnius, 1958 m., 12,000 egz. Joje yra ir mokslinės medžiagos, bet kas atlikta mūsų mokslininkų, viskas niekinama; buržuaziniai mokslininkai šioje srityje "beveik nieko nepadarė", — kas pasiekta, tai tik sovietinių mokslininkų.

J. Marcinkevičiaus, Benjaminas Kordušas, Vilnius, 1960 m., 15,000 egz. Šios knygos vertę apibūdina Jonas Šimkus: "...Šis romanas, be abejo, yra vienas iš pačių reikšmingiausių lietuviškojo kritinio realizmo kūrinių, ryškiai, vaizdingai atskleidęs buržuazinės Lietuvos gyvenimą... Tai Benjaminas Kordušas, kuris vis dar kupinas bajoriško išdidumo ir prasišokus vis dar tepravardžiuoja "psiakrev". Bet kuo dėta buržuazinė Lietuva, jei nuo senų laikų užsilikęs

lenkiškasis dvarininkas netinkamai elgėsi ir nemokėjo tvarkytis. Na, kaipgi kitaip gali būti!

Z. Balevičiaus, teisės mokslų kandidatas, Darbininkų Padėtis Buržuazinėje Lietuvoje, Vilnius, 1960 m., 4,000 egz. Tenka labai nustebti, kodėl toks mažas tiražas. Skaitomas moksliniu veikalais, nes rašant remtasi Lietuvoje veikusiais įstatymais, kurie buvo paskelbti Vyriausybės žiniose, kompartijos perioliniais leidiniais ir veikalais. Kas kompartijai nenaudinga, viskas praleista, o paskelbta tik tas, kas tinka praeičiai niekinti. Tiesos jame yra gal 15-20%. Iš šio veikalų galima susidaryti vaizdą, kokie dabar Lietuvoje "teisų mokslai". Šio šlamšto tikrai galėjo išleisti 40,000 egz.

J. Jurginis, Baudžiosis Įsigalėjimas Lietuvoje, Vilnius, 1962 m., 3,000 egz. Veikalas rimtai ir argumentuotai parašytas, panaudota caro laikų mokslinė literatūra, taip pat ir sovietinė, tačiau nemaža pareikšta sovietiniams "mokslininkams" kritikos. Knyga verta dėmesio, tačiau Vilniaus ir Kauno knygynuose jau jos nėra.

Pagaliau V. Sirijos Giros romanas Štai ir Viskas, Kaunas, 1963 m., 12,000 egz. Įžangoje autorius parašė: "Kai kurie dalykai šiame romane vienam gali atrodyti gana neįtikėtini; kiti vėl įtars autorių pernelyg sutirštintus spalvas. Ką į tai galėčiau atsakyti? Tik tiek, kad šiame romane, kaip ir gyvenime, tikrovė persipina su fanazija ir kad tikrovės žymiai daugiau, negu antazijos. Tos vietos, kuriose kalbama apie kapitalistinio pasaulio kariauną ir jos žvėriškumą, yra tikros visu šimtu procentų..."

Kad būtų aišku apie ką rašoma, posmą pacituojau: "...Tai Virginijos tabakas", — tarė pats sau Rauba. Tuo tabaku andai vaišino jį amerikiečių kareiviai Roitlingene; iš pradžių primušė, o paskui vaišino. Kas sako, kad amerikiečiai blogi žmonės? O, jie geri žmonės, tik nereikia jų apvilkti kariškais

ARTRITIS IR...

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

asmenys tačiau tuos vaistus blogai toleruoja ir jų vartojimas turi būti nutrauktas.

Operacija kartais daroma, kad pataisytų deformuotas vietas bei užkirstų kelią ligos plitimui.

Ankstyvas daktaro gydymas daugumoje atvejų reumatiniams ligoniams sergant gelbsti ir dažnai sutrukdė tapti nedarbingu ar invalidu.

JAV yra įsikūrę gana daug visuomeninių organizacijų, kurios dirba, kad universitetuose ir medicinos mokyklose būtų galima daugiau tyrimų daroma susukti ligos priežastis ir rasti būdus ligai nugalėti bei iš anksto apsisaugoti, kol dar tos ligos kūnui daug žalos nepridarė.

Nuolat žengiant pirmyn, ypač paskutiniuosius metus, daugelis daktarų jau yra įgiję gerą patyrimą naudoti naujas medžiagas, pritaikinti žinias bei kitas naujas priemones kenčiantiems nuo artricio ir reumatizmo asmenims gydyti.

drabužiais. Vos apsirengia kariškai — tuoj skyla į dvi dalis, kaip amebos; viduj širdis, išorėj uniforma. Uniforma jį daužė, tiesa, ne taip, kaip prancūzų kapralas Marselyje; Marselyje byrėjo dantys. O Roitlingene — iškilo tiesiog guzai, nieko rimta. Paskui toji širdis, kuri buvo įsupta į uniformą, jį pamaitino ir davė tabako; štai ir dabar jis užuodžia to tabako dūmus, nors čia ne Roitlingenas, o Paryžius..." (103 psl.).

J. Kauneckis, prelatas Olšauskis, Vilnius, 1962 m., 15,000 egz., LTSR Mokslų Akademija, Archyviniai Dokumentai, Vilnius, 1962 m., "apie nacionalistų antiliaudinę veiklą", 15,000 egz. Čia tai propagandinės brošiūros.

Iš šios sovietinės literatūros matosi, jog propagandai lietuvių kalbos nesigailima, bet moksliniams veikalams ir mokyklų vadovėliams sovietai-rusai labai šykštūs. *Syla B.*

KAI JŪS NORITE SIŪSTI savo giminėms ar draugams, gyvenantiems U. S. S. R. dovanų siuntinius, tai pasirinkite saugiausią kelią:

1. Nuspręskite, ar jūs norite siųsti iš čia esančių prekių ar užsakyti pav.:

AUTOMOBILĮ, MOTOCIKLĄ, SIUVAMĄ MAŠINĄ, TELEVIZIJĄ ar MAISTO SIUNTINĮ.

2. Pasinaudokite patikimos ir turinčios gerą vardą firmos pataravimu.

3. Žiūrėkite, kad firmos personalas turėtų patyrimo ir mokitų tvarkyti Jūsų užsakymą.

4. Patikrinkite ar toji firma turi reikalingus dokumentus.

5. Pasirinkite firmą, turinčią ilgą patyrimą tame biznyje, kai visą tai persvarstysite, tai įsitikinsite, kad geriausiai Jums tiks turinti jau virš 30 metų patyrimą

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

CENTRAS YRA:

716 WALNUT STREET

PHILADELPHIA, PA. 19106. ♦ Tel. WA 5-3455

NELAUKITE — RYTOJ GALI BŪTI PERVĖLUI!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & MCKAY, INC.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043

Telefonas: CEntral 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

American Bonding	Manhattan Fire & Marine
American Indemnity	Mercury Mutual
Casualty Mutual	Monarch
Fidelity & Deposit	National Union
Fire and Casualty of Conn.	New York Fire
Gibraltar Insurance	Security Insurance
The Hanover	United States Fire
Highway Insurance	Universal Insurance
The Home	Western Fire & Casualty
Interstate	California Life
LaSalle Casualty	

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Ar menas grįžta į "tamsiuosius amžius"

Surrealizmas — temos menas

(Tęsinys)

Surrealizmas yra atvirkščias realizmas, — temos ir turinio menas, pasamones, svajonių projekcija, — mistinės poezijos, įsivaizduotų simbolių produktas. Po 1936 m. surrealistinis judėjimas pasauliui jau plačiau buvo žinomas, bet į jį žmonės žiūrėjo skeptiškai, net su panieka, kaip į neįprastą, savotiškai "iškrypusį meną". Ispanas Salvador Dalí šio judėjimo ištikimas patriarchas, žinoma, jis turi ir sekėjų, visame pasaulyje išgarsėjo. Surrealizmas ir jo plastinė forma ir anksčiau buvo, tik tai niekas nedrįso šios formos naudoti. Wm. Blake, kuris dar toli gražu prieš surrealistinį judėjimą skelbė, kad menai reikalingas naujas įkvėpimas, estetiškas degimas, reikia atgaivinti ir atnaujinti sustingusį romantizmą. Ruskinas dar toliau ėjo. Jis skelbė savo "evangeliją", kad dailė nepakankamai reali, techniškai netobula. Jis norėjo matyti tokį realizmą, kad tik tai su mikroskopo pagalba galėtų Kristaus galvą nutapyti adatos galūneje. Blake daugiau dėmesio kreipė į dailės turinį, temą, kaip į techniką.

Surrealizmas išdygo iš dadaizmo pelenų. Dadaistų judėjimas prasidėjo Zuriče, Šveicarijoje 1916 m. ir mirė Paryžiuje 1924 m. Žinoma, visos radikališkos meno srovės atsirado po 1905 m. sukilimo Rusijoje, kai Guillaume Apollinaire ragino menininkus mesti konvencionalumą, tradicinę literatūrą, mitologiją ir imtis naujos kūrybos. Tai buvo gyvenimu nusivylusių intelektualų sukilimas prieš meną, prieš socialinę ir politinę santvarką, kurią žmonės palaikė. Panašus buvo ir Italijos futuristų sąjūdis baigiantis I Pas. karui. Futuristų

vadas Marinetti ir jo vienminčiai dailininkai, rašytojai, poetai (buvo prisidėjęs ir Benito Mussolini) paskelbė manifestą skambiu šūkiu: Viską sunaikinti, kas sename pasaulyje atsirado, sudeginti knygynus, nuskandinti muziejus ir t. t. Iš didelio triukšmo pasidarė vėl ramu; nieko nesudegino, nepakeitė ir jokių socialinių reformų nepravėdė. Futuristinė dailė jau mirusi, bet šis tas liko istorijai prisiminti. Jie išjudino iš stagnacijos kubizmą, kurio "protėviai" buvo Picasso ir Braque, paskatino kurti naujas poezijos formas, atsirado ekspresionizmo idėja, ypač Vokietijoje, 20-to šimtmečio pradžioje urmu užplūdo abstraktas, kuris dabar dominuoja kitas dailės formas.

Kairysis surrealistų sparnas, Andre Breton vadovaujamas, manė, jog šis judėjimas pasima socialinę ir moralinę našatą. Bet Dalis netikėjo, kad ispanų tauta pažengs pirmyn kultūroje, kol garbins aristokratų ir "senus asilus". Surrealistai siekė to paties tikslo — socialinės reformos, tik tai skirtingais keliais. 1936 m. Ispanijoje vidaus konfliktas ir sekęs pilietinis karas, vis dėlto nieko tenai nepakeitė, išskyrus karalių diktatorių. "Senieji asilai" ir senoji aristokratija ir šiandien tebevaldo Ispaniją. Kur nėra pilietinės laisvės, tenai nėra ir kūrybos.

Dalis savo lakia fantazija, net su blaivia realybe, sukūrė reikšmingų dailės veikalų. Kai kurie jo paveikslai didelės dorybės ir turi estetinę tikrovę. Andre Breton išleido manifestą apie simbolinį surrealizmą, kuris nėra skirtas vien tik plastiniam menai, bet ir poezijai, literatūrai, estetikai. Sąmoningai reikia "perkelti" tikrųjų daiktų formas pateisinti, kad "norma-

Felice Carena

Jokūbas imasi su angelu

liam" žmogui nekeltų pasipiktinimo. Nes surrealizmas kaip kieno laikomas su "psichiniais trūkumais", — tik tai iliuzijos. Wm. Blake neatstovavo aktualiui pasauliui, o tik tai įsivaizdavo "poetiškus simbolius". Jo dvasios pasaulis įsivaizduotas. Surrealizmo tokia definicija: siekiama objektyvios bei pozityvios realybės, bet objektai ir simboliai ateina iš pasamones ir įsivaizdavimo. Perkurtas realizmas nieko bendro neturi su foto objektyvu. Tokiu būdu ir "abstraktus". Surrealistai teigia, kad originalios idėjos gimta tik tai iš pasamones, iš to, kas yra anapus tikrovės, kas taip pat normaliam žmogui natūralu. Be to, surrealizmas mažą ką turi bendro su kitomis meno formomis, nieko nepamėgdžioja ir su niekuo nekonkuruoja, bet užsidaro savyje, savo vidiniame kūrybos pasaulyje.

Surrealizmas dvilypės kilmės: Vokiškas ekspresionizmas rado sau dirvą impresionizme, o surrealizmas — vokiškame ekspresionizme ir freudiškos psichologijos koncepcijoj. Simbolinis surrealizmas atstovauja objektyviam protui ir vaizduojamų daiktų tikrovei. Mūsų J. Mieliulio vėlesnioji kūryba palinkusi į simbolinį surrealizmą. Apskritai surrealistinis menas

yra įsivaizduotas, fantastiškas, mistinis, net deformuotas. Tačiau jis apie ką nors kalba, ką nors pavaizduoja. Geometrinis abstraktas, jeigu ką nors sugestionuoja, tai tada įgyja surrealistinį charakterį. Mechaniškas abstraktas gali teikti estetinio malonumo "nebyliu" grožiu.

Šalia biologinės evoliucijos kartu eina ir dabartinio meno evoliucija — žmogaus gyvenimo dvasinė dalis, jis kuria meną savo gyvenimo laike iš susidariusių aplinkybių, savo situacijoje.

Kiekvienos kultūros epochos menas skirtingas. Juo sudėtingesnės, komplikuočiau gyvenimo problemos, tada ir menas nevieningas. Mūsų žestai, elgsena ir įpročiai dažnai nesąmoningi, tik tai laikui bėgant priprantame prie to, kas anksčiau atrodė negera, negražu, vėliau pasidaro normalu.

(Bus daugiau)

Už Cezanne anglai sumokėjo \$1,400,000

Britų Nacionalinė Meno galerija nupirko Paul Cezanne išgarsėjusį tapybos kūrinių "Maudyklėje", sumokėdama prancūzams \$1,400,000. Dėl aukštos kainos kilo nemažai ginčų. Kai kurie meno kritikai sako, kad tiek pinigų sumokėta ne dėl to, kad paveikslas yra Cezanne še-devras, bet ir dėl to, kad paveikslas didelio formato, virš 6 pėdų.

VYKSTA PARODOS

— Paskutinė proga pamatyti Pierre Bonnard apžvalginę parodą Chicagos Meno Institute, nes paroda baigiasi vasario 28 d.

— Meno Instituto Alumnų dijos narių metinė paroda atidaroma kovo 6 d. National Design Center, Marina City.

— Vytauto Kasiulio paroda dabar vyksta Clevelande International Gallery.

— Max Beckmann apžvalginė paroda atidaroma kovo 12 d. Chicagos Meno Institute.

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
SATURDAY FEBRUARY 20, 1965

Salvador Dalí

Narciso metamorfozė